

Τραϊανός Μάνος, «Εισαγωγή»
(για το έργο *Το Χρονικόν του Μορέως*)

Το ανώνυμο *Χρονικόν του Μορέως*, έργο του 14ου αιώνα, αποτελεί έμμετρη εξιστόρηση, εκ μέρους εξελληνισμένου δυτικού, της κατάκτησης της Πελοποννήσου από τους Φράγκους και της ίδρυσης του Πριγκιπάτου της Αχαΐας. Στους παραπάνω από 9.000 ανομοιοκατάληκτους, δύσκαμπτους, [δεκαπεντασύλλαβους](#) στίχους του παρουσιάζεται, συχνά από ανθελληνική σκοπιά, η Φραγκοκρατία στην Πελοπόννησο μετά τη Δ΄ Σταυροφορία.

Το έργο σώζεται σε αρκετά ελληνικά χειρόγραφα (σημαντικότερα εκ των οποίων ο Hanviensis 57 (Κοπεγχάγη) και ο Parisinus graecus 2898) και σε τρεις ξενόγλωσσες παραλλαγές (αραγονική, γαλλική και ιταλική). Η έρευνα δεν έχει ακόμα αποφανθεί για το αν προηγήθηκε το ελληνικό κείμενο (που είναι και το μόνο έμμετρο) και ακολούθησαν τα υπόλοιπα ή το ελληνικό βασίζεται σε κάποιο από αυτά ή σε απώτερο, χαμένο σήμερα, πρότυπο. Η πρώτη έντυπη έκδοση της ελληνικής παραλλαγής (βάσει του παρισινού κώδικα) εκδόθηκε αρκετά όψιμα, στα 1840, από τον Jean A. Buchon, ο οποίος πέντε χρόνια αργότερα (1845) εξέδωσε και το κείμενο της Κοπεγχάγης. Ακολούθησε η έκδοση του John Schmitt, το 1889, στην οποία βασίστηκε αυτή του Πέτρου Καλονάρου του 1940 –από την ανατύπωση αυτής της έκδοσης (1990) αντλούνται τα ανθολογούμενα αποσπάσματα–, ενώ μια νέα έκδοση του *Χρονικού* παραμένει ζητούμενο της έρευνας.

Το έργο χωρίζεται σε δύο διακριτά κύρια μέρη: στο πρώτο περιγράφονται με συντομία τα γεγονότα από την Α΄ Σταυροφορία μέχρι και την ανακατάληψη της Κωνσταντινούπολης από τους Βυζαντινούς, μετά τη φραγκική άλωσή της στα 1204· το δεύτερο, κατά πολύ εκτενέστερο, περιλαμβάνει την περίοδο της Φραγκοκρατίας στην Πελοπόννησο, ιδιαίτερα κατά το διάστημα 1205 με 1292. Αναλυτικότερα: εκατό χρόνια μετά την Α΄ Σταυροφορία, κατά την οποία οι Φράγκοι φτάνουν στην Ιερουσαλήμ κι εξασφαλίζουν «του Χριστού τον τάφον», παίρνεται απόφαση για μια νέα Σταυροφορία (τη Δ΄), επικεφαλής της οποίας τίθεται ο Βονιφάτιος ο Μομφερρατικός. Οι σταυροφόροι εξασφαλίζουν τη βοήθεια της Βενετίας και συνάπτουν συμφωνία με τον εξόριστο Αλέξιο Βατάτζη, ο οποίος όμως όχι μόνο δεν τηρεί τις δεσμεύσεις του απέναντί τους, παρά το ότι τους χρωστά την αναρρίχηση του

στον αυτοκρατορικό θρόνο, αλλά συναινεί στη δολοφονία τους. Η προκλητική στάση των Βυζαντινών καταλήγει στην άλωση της Πόλης (1204), τα ηνία της οποίας αναλαμβάνει τελικά ο Βαλδουίνος ο Α΄, ο πρώτος αυτοκράτορας της λεγόμενης λατινικής αυτοκρατορίας της Κωνσταντινούπολης, ενώ η Θεσσαλονίκη παραχωρείται στον Βονιφάτιο τον Μομφερρατικό. Τελικά, οι Βυζαντινοί, με αυτοκράτορα τον Μιχαήλ Η΄ τον Παλαιολόγο, ανακαταλαμβάνουν την Πόλη και οι Φράγκοι καταφεύγουν στον Μοριά (Πελοπόννησος). Στο δεύτερο μέρος, αφιερωμένο στη Φραγκοκρατία στην Πελοπόννησο, η αφήγηση, προσανατολισμένη κυρίως στα στρατιωτικά και πολιτικά γεγονότα, εκτείνεται χρονικά σε όλο σχεδόν τον 13ο αιώνα και αναφέρεται στην ίδρυση του Πριγκιπάτου της Αχαΐας από τον μισίρ Γουλιάμο Καμπανέση (Guillaume de Champlitte) και στη διακυβέρνησή του από διάφορους πρίγκιπες ή βαΐλους, οι σημαντικότεροι εκ των οποίων είναι: ο μισίρ Ντζεφρές Βιλαρτουή(ς) (Geoffroi I de Villehardouin), ο μισίρ Ντζεφρές Βιλαρτουή(ς) ο νέος (Geoffroi II de Villehardouin), ο πρίγκιπας Γυλιάμος (Guillaume II de Villehardouin), η ντάμα Ζαμπέα (Isabelle de Villehardouin) και ο μισίρ Φλοράνς (Florent de Hainaut). Το μεγαλύτερο μέρος της αφήγησης (πάνω από 4.000 στίχοι) αφορά τη διακυβέρνηση του πρίγκιπα Γυλιάμου (από το 1246 ως το 1278), για τον οποίο ο συγγραφέας φαίνεται να τρέφει ιδιαίτερη εκτίμηση, παρουσιάζοντάς τον ως το πρότυπο του ιδανικού ηγεμόνα.

Το *Χρονικόν* είναι γραμμένο σε γλώσσα δημώδη, με αρκετά αρχαϊκά στοιχεία και πλήθος λέξεις προερχόμενες από τη γαλλική. Παραμένει συζητήσιμο το αν πράγματι αντιπροσωπεύει την ομιλούμενη γλώσσα της εποχής στο Πριγκιπάτο της Αχαΐας ή αν πρόκειται για ένα ιδίωμα τεχνητό, οφειλόμενο περισσότερο στις γλωσσικές γνώσεις και ικανότητες του εξελληνισμένου φράγκου χρήστη του. Σε κάθε περίπτωση, το κείμενο παρέχει σημαντικότερες πληροφορίες σχετικά με το φεουδαρχικού τύπου γαλλικό σύστημα διακυβέρνησης του Πριγκιπάτου, τη διοικητική, στρατιωτική και οικονομική οργάνωσή του, καθώς και το εν χρήσει εθιμικό δίκαιο. Παράλληλα, αποτελεί μιας πρώτης τάξεως πηγή γεωγραφικών πληροφοριών τις οποίες ο συγγραφέας φαίνεται να γνωρίζει από πρώτο χέρι. Έτσι, παρά τις σχεδόν ανύπαρκτες λογοτεχνικές αρετές του, τη στρυφνή γλώσσα του και τη συχνά αναξιόπιστη αφήγηση χρονογραφικού τύπου, η σημασία του *Χρονικού* ως ιστορικού, γεωγραφικού και γλωσσικού μνημείου παραμένει ιδιαίτερη σημαντική.